

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Martiny Spiritové, UK v Praze, Pedagogická fakulta,

s názvem „*Školní pěvecký sbor jako prostředek zvyšování zájmu o hudbu a jako alternativa její výuky na čtyřletých gymnáziích*“

Oponent: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc., FPE ZČU

Akademický rok obhajoby: 2016/17

Mgr. M. Spiritová si ve své disertační práci zvolila téma, vycházející – jak lze předpokládat - z jejího zájmu o sborový zpěv. Předkládá koncepci hudebně výchovného vyučování na čtyřletých gymnáziích, která je založena „*na principu přenesení výuky hudby z tradičních hodin do zkoušek školního pěveckého sboru*“ (s. 9). Prostřednictvím studovaných skladeb je realizován obsah výuky, který odpovídá vzdělávacímu kurikulu na daném školském stupni. Cílem disertační práce je představit tuto koncepci, připravit podklady pro zájemce - gymnázia zejména co se týče notového materiálu pro takovou výuku a navrhnout doporučení pro tvorbu školního vzdělávacího programu. Efektivitu koncepce autorka ověřila výzkumnou sondou.

Volba tématu vychází z činnostního pojetí hudební výchovy a opírá se pravděpodobně i o předchozí osobní zkušenosti autorky se sborovým zpěvem, které však nejsou v Úvodu ani v Závěru práce zmíněny. **Téma** disertační práce lze považovat za aktuální a přínosné z hlediska podpory sborového zpěvu na čtyřletých gymnáziích a vyšším stupni víceletých G.

V úvodní kapitole (kap. 2) autorka charakterizuje stávající rámcový vzdělávací program z hlediska předmětů, vztahujících se k hudebnímu oboru na gymnáziu, a to k učivu i organizačnímu zajištění výuky. V podkap. 2.2 vysvětluje podstatu výukové „*koncepce*“, které se věnuje ve své práci a v níž jde o přenesení výuky hudby do zkoušek školního sboru na čtyřletém všeobecném gymnáziu. Z textu zde prezentovaného není jasné, kdo je autorem uváděné koncepce: zda autorka práce sama, nebo někdo jiný. Na další stránce je uvedeno, že „*výše popsaná koncepce je poměrně ojedinělou záležitostí*“ a z kontextu dále vyplývá, že byl proveden jakýsi monitoring výuky hudby ve sborech „v Čechách“ a jsou uváděny podrobnosti o výuce hudební výchově a sborovému zpěvu na dvou školách (na gymnáziích v Praze a ve Vsetíně). Neuvedení závažného faktu – kdo je autorem popisované koncepce – považuji za pochybení, toto je třeba jednoznačně uvést. Rovněž označování pouhým slovem „*koncepce*“ v textu disertační práce je velmi obecné a vyžadovalo by alespoň zpřesňující přívlastek.

V úvodních kapitolách disertačních prací, v nichž se obvykle nastiňují teoretická východiska řešení problému, bývá kladen důraz na práci s odbornou literaturou. Je překvapivé, že v předložené disertační práci je odkazování na výchozí zdroje zcela minimální, a i když

v seznamu použité literatury je uveden poměrně bohatý počet titulů publikací, v poznámkovém aparátu ani v přímých odkazech se s nimi téměř nepracuje. Připomínka se týká i dalších kapitol. Autorka mohla objasnit např. možnosti rozvíjení hudebnosti členů pěveckých sborů (intonačních dovedností, hlasového rozsahu, emocionálního prožívání skladeb, apod.) na základě četných dostupných publikací, včetně výzkumných.

Kap. 3 je uvedena jako „*Výzkumná sonda*“ bez zpřesňujícího označení. Autorka vysvětluje smysl a cíle výzkumné sondy a volbu užitých metod. Souhlasím s názorem autorky, že z výsledků prezentovaného výzkumného šetření nelze z několika uvedených důvodů vyvozovat obecně platné poznatky. Koncepce výzkumu, aby přinesla směřodatnější výsledky, musela by být opakována v několika ročnících studentů, protože míra jejich vstupní hudebnosti, ale i dalších předpokladů pro úspěšný zpěv ve sboru, se u jednotlivců značně liší a taktéž u různých celých tříd studentů lze předpokládat velmi různé souhrnné výsledky. Autorka zkoumala oblast hudebních dovedností, některých hudebních znalostí a vztahu respondentů k tzv. vážné hudbě. Uplatnila výzkumné metody testování hudebních schopností a dovedností, didaktický test, dotazník a skupinový rozhovor. Vzhledem k stanoveným hypotézám a cílům i smyslu celé výzkumné sondy lze tyto **metody** i výběr a zpracování praktických úkolů pro respondenty považovat za adekvátní a přiměřené. Domnívám se, že základní podmínkou úspěšnosti navrhované koncepce výuky sborovým zpěvem je počáteční i dlouhodobá motivovanost žáků k této práci. Neuvažovala autorka o zařazení dotazníku, zjišťujícího psychologické a sociologické aspekty jejich práce a reflexi, zda je sborový zpěv zajímavý a uspokojuje, jak jsou spokojeni s výběrem repertoáru, apod.?

Při hodnocení pěveckých a intonačních dovedností, hlasové techniky apod. (kap. 3.3.1.1) jsou některá uvedená hodnocení výkonů studentů ne zcela jednoznačná: „*pěvecký projev byl nesmělý*“ (s. 46), „*všichni žáci vykazovali jasný hudební sluch a základní ovládání hlasu*“, „*všechny vyšší tóny byly intonovány pod tónem*“, „*intonaci výrazně ovlivnila špatná hlasová technika*“ (s. 46), apod. Bylo by třeba též objasnit, zda posuzovatel výkonů žáků v testech hudebních schopností a dovedností (sama autorka práce? není uvedeno) byl kompetentní všechny uvedené znaky pěveckého projevu žáků správně posoudit. Objevují se tvrzení jako „*žáci vyspěli*“, „*vyzrály jim hlasy*“, „*upravilo se částečné ovládání hlasu*“ (s. 50), jejichž posouzení předpokládá značnou praktickou zkušenost s hlasovým vedením kolektivu.

V kap. 4 autorka přináší vlastní návrh školního vzdělávacího programu, který by reálně naplňoval představu prezentované „*koncepce výuky hudby ve sboru*“ (s. 79). Pro případné nabídnutí uvedené koncepce jako alternativní formy výuky hudby gymnáziím zpracovala autorka následující okruhy učiva: oblast dějin tzv. vážné hudby a přehled dějin hudby populární, včetně tzv. world music, lidové hudby a folkloru, s připojením témat z oblasti

hudební teorie. Autorka objasňuje vokální podobu celé výukové koncepce a zdůvodňuje, proč se domnívá, že je možné prostřednictvím vybraného učiva naplnit edukační cíle a úkoly, vyplývající z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia. Uvádí i možnosti realizace průřezových témat kurikula, tzv. mezipředmětových vztahů s hudební výchovou a sborovým zpěvem. Připojena je kap. 5, v níž autorka předkládá zpracovaný návrh „*repertoáru pěveckého sboru, ve kterém je realizována výuka hudby*“ (s. 101). Domnívám se, že navrhovaný výběr skladeb pro pěvecký sbor je vhodný, přiměřený věkové a hudební vyspělosti uvažované cílové skupiny žáků a v neposlední řadě i atraktivní a zajímavý. Autorka bere v úvahu reálné předpoklady žáků a prokázala při výběru repertoáru velmi dobrý rozhled a orientaci ve sborové tvorbě. Navrhované skladby autorka sepsala do přehledné tabulky, spolu s dalšími potřebnými údaji o skladbě a její interpretaci, pro potřeby učitele.

V 6. kapitole autorka reflektuje některé nevýhody koncepce výuky hudby v pěveckém sboru a uvádí jejich příčiny, případně podmínky pro efektivní fungování navrhované koncepce.

K jazykové a formální stránce disertační práce mám několik drobných připomínek: s. 12, 2. a 3. odst. – citace z dokumentů a publikací se obvykle píše kurzívou; velikost a typ písma v nadpisech kapitol a podkapitol by měl být rozdílný – zde není (s. 15, 23, aj.); za „viz“ se nepíše tečka (s. 33); chybný tvar zájmena – „*ukázat jí jako jednu z variant...*“ (s. 9, posl. odst.). V některých formulacích se projevuje jazyková neobratnost nebo nepřesnost vyjádření – např. s. 102: „*Výběr kompozic je určitým kompromisem, který vzniká za přítomnosti několika rozporů.*“ Co rozumí autorka pod pojmem „*elitní školy*“ (s. 17) nebo vyjádřením „*Pedagogický sbor GJK je postaven na velkých osobnostech, ...*“ (s. 19)?

Přes výše uvedené nejasnosti nebo nesrovnalosti v textu se domnívám, že disertační práce **splnila svůj hlavní cíl** a dílčí úkoly, z něj vyplývající. Jak autorka zmiňuje i v Závěru ke své práci, nastíněná koncepce, ujme-li se jí kompetentní hudební pedagog schopný sbormistrovského vedení žáků a bude-li mít k práci na škole odpovídající podporu a podmínky, může být vítanou alternativní cestou k povzbuzení zájmu dospívajících žáků o hudbu obecně. Lze si jen přát, aby do středoškolského stupně vzdělávání přicházely děti dobře zpívající, které ovládají nejen základní techniku zpěvu, ale také množství lidových a umělých písní, na jejichž praktickém zvládnutí by taková koncepce, jaká je zde předkládána, mohla prosperovat. Disertační práce Mgr. M. Spiritové je dílčím příspěvkem k alternativním přístupům k hudební výchově a vzdělávání a jako takovou ji lze hodnotit **jako přínosnou** pro hudební výchovu a pedagogiku. Disertace splňuje podmínky kladené na tato řízení.
Doporučuji disertační práci k obhajobě.

V Plzni 14. července 2017

Marie Slavíková